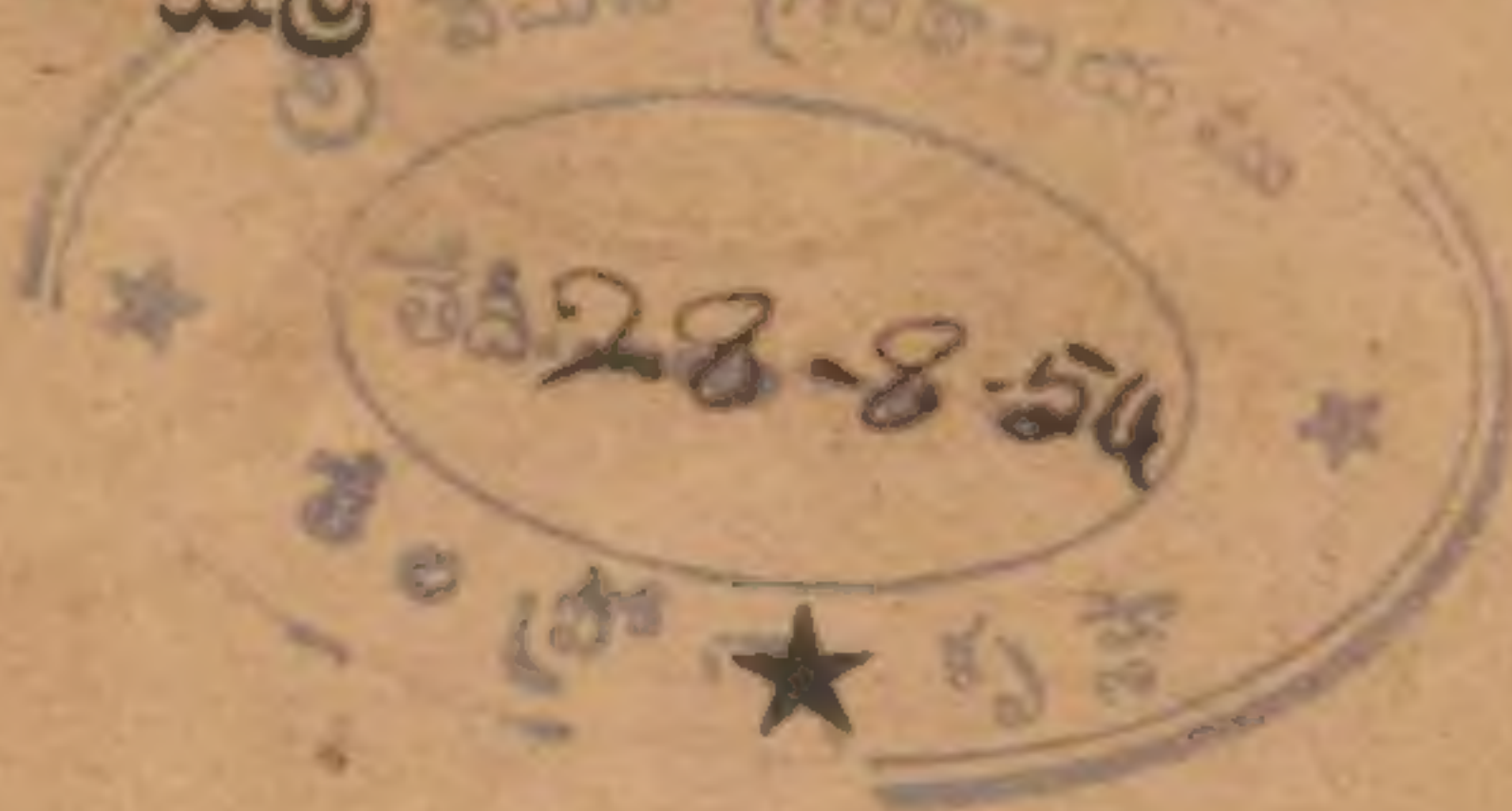

1. 900-224 2208

సమైవిలుపు

నాటకం

లక్ష్మీకాంతమోహన్

నవయుగపబ్లిషింగ్ హౌస్

బ్రాడీపేట :: గుంటూరు

2

నవయుగ ప్రచురణ
అక్టోబరు - '53

వేదాంతా ప్రెస్,
బ్రాడ్‌షేట్ : గుంటూరు.

వొకపాట

నాటకరచనలో ఇది నా ప్రథమ
ప్రయత్నం. నా ప్రయత్నం ఎంత
నరకుసఫలమైందో సహృదయులైన
పాఠకుల్ని, నటకుల్ని, ప్రేక్షకుల్ని,
అండక్ని తెలియజేయవలసిందిగా
కోరుచున్నాను.

వెల్లటూరు
20-10-53

మీ . . .

లక్ష్మీకాంత మోహన్

ఇందులోని

పాత్రలు

1. శ్రీనివాసరావు : యువకుడు. కమ్యూనిస్టు. పెళ్లయింది వయస్సు-27.
2. రాజగోపాలరావు : యువకుడు. కమ్యూనిస్టు. కుంటివాడు. వ-24.
3. రంగడు : హరిజనుడు. నిరుపేద. నడివయస్సు
4. రంగి : అతనిభార్య వ. 38
5. కరుణమ్మ : యువతి. పెండ్లయింది. రంగడికూతురు వ. 17
6. గురవడు : హరిజనుడు. వ. 35.
7. కోటేశు : హరిజనుడు. వ. 26
8. మరియుమ్మ : అతనితల్లి. నడివయస్సు
9. రంగయ్య : భూస్వామి. వ. 40
10. అబద్దాలు : పేదరైతు కుటుంబానికి చెందినవాడు. రంగయ్యతోగ్తు వ. 30
11. భూషయ్య : పురాతన కాంగ్రెసు భావాలుగలవ్యక్తి వ 50. మధ్య తరగతి రైతు.

వీరుగాక యింకా యిద్దరు రైతులూ, మీటింగుకువచ్చే ప్రజలూ, వొక సబ్ యిన్ స్పెక్టరూ, యిద్దరు ముగ్గురు పోలీసులూ —

15

5

28-8-54

స మ్మె పి లు వు

ఒకటో రంగం

బ జా రు

(శ్రీనివాసరావు పత్రిక చదువుతూ నడుస్తూంటాడు. అతనికెదురుగా రాజగోపాలరావు గూడా పత్రిక చదువుతూ కుంటుకుంటూ వస్తూంటాడు. యిద్దరూ వొకరినొకరు చూడరు. అలా వచ్చి వచ్చి, చివరికి యెదురుబట్టి గాఢీకొంటారు.)

శ్రీనివా. } యెవడాడూ? (అని యిద్దరూ ఒకేసారి అంటూ,
రాజగో. } రెండోవాణ్ణి కొట్టటానికా అన్నట్టు చేరులెత్తుతారు)

రాజ : (గుర్తించి) హోరి నువ్వంట్రా!

శ్రీని : (గుర్తించి) హోశ్. యింతకీ నువ్వన్నమాట!

రాజ : అయితే, కాస్త చూసి నడవరాదూ?

శ్రీని : నువ్వు చూసి నడిశావుగామట్టా? వేదాంత బోధ చెయ్యటం తేలికలేరాఅబ్బాయ్, తన దగ్గరకొచ్చేప్పటికి తెలిసికొలేడుగానీ!

రాజ : వెనకటికి — శాస్త్రం చెప్పినట్టు — నేను చెప్పినట్టు చెయ్యమన్నాగాని, నేను చెప్పినట్టు చేయమన్నానా?

శ్రీని : మన కాంగ్రెసు మంత్రులు అచ్చం అదే అంటున్నారు. కానీ - అబ్బాయ్ - కొందరిని కొంతకాలం మోసగించు

వచ్చు; మరికొందరిని యెల్లకాలమూ మోసగించువచ్చు;
కానీ - అబ్బాయి - అందర్నీ అంతకాలమూ మోస
గిచ్చ లేరురా!

రాజ : అయితే, కొందర్నన్నా మోసగించొచ్చు గందా?
యేరానాన్నా?

శ్రీని : ఆ కొందరు గూడా మోసం తెల్సికొంటే? యేమవు
తుంది?

రాజ : యేమవుతుంది? గుట్టు రట్టవ్వు తుంది. నాయకులు
వినాయకు తాతాకు; కాంగ్రెసు నాయకులు మొన్నటి
యెన్నికల్లో వెల్లకిల బడ్డట్టు వెల్లకిల బడతారు !

శ్రీని : అంతేగండ ! మరినీవేదాంతం యెందుకురా అబ్బాయి ?

రాజ : రాధాంతం జరిగేవరకూ నిలవటానికి యెన్నికల్లో డింకీ
కొట్టేదాకా కాంగ్రెసు నాయకులు బూమ్మొద ఆగారా
నాన్నా ?

శ్రీని : ఆఁ. సరేగానీ - బజల్లో నడుస్తూవున్నా వొళ్లుమరచి
పోయేంతగా నిన్ను ఆకర్షించిన ఆవార్తేమిటో కాస్త
చెప్పుతావా అబ్బాయి ?

రాజ : ముందు నిన్ను అంత కళ్ళుమూసుకొని పోయేట్టు చేసిన
ఆవార్తేమిటో చెబితే.....

శ్రీని : అదా ? ఆఁ. యేమీలేదు. మరినీదీ ?

రాజ : నాదా ? యెబ్బెబ్బే యేంలేదు ?

శ్రీని : మరి అంత వొళ్లెట్టా మరచిపోయావురా అబ్బాయి ?

రాజ : అయితే అంత కళ్ళెట్టామూసుకొని పోయినాయిరా నాన్నా ?

శ్రీని : ఆశ్చర్యం. యేంటా గిజినిపట్టు? యెక్కడమంటే దక్క
మంటావేంటి?

రాజ : మరి నువ్వో? హైరాటంటే బైరాటంటల్లా?

శ్రీని : యిసికత క్కెడా...

రాజ : పేడతక్కిడా?

శ్రీని : సరేగాని - ఆ వార్తేమిటో తెలుసో? నై నాం నవాబు
గారికి జలుబుచేసిందట. అదటా. యిదటా. ఆవార్తని
యీ ప్రతిక బాక్సుకట్టివేసింది. మరి నీ వార్తా?

రాజ : బెల్లవోలు గ్రామ వ్యవసాయ కూలీలు 20 రోజులపాటు
సమ్మె; ఎక్కువకూలీ సంపాదించారని వినరంగావుంది.

శ్రీని : అది బాక్సులో వేశారా?

రాజ : వో.

శ్రీని : అది " విశాలాంధ్ర " ?

రాజ : అదిగాక మరింకేం ప్రతిక ఆ వార్తకి బాక్సు కడుతుందిరా?

శ్రీని : సరే మరి మన గ్రామం?

రాజ : అదంతా మనమీదవుంది.

శ్రీని : అంతా మనమీద చేదోయ్? నువ్వు " సమ్మెపిలుపు"
యివ్వగానే కూలీలు ఒక్కసారి కదలారనుకొన్నావా?

రాజ : యే? వాళ్లు బాధపడటల్లా?

శ్రీని : అంతేనా? యింకాయెన్ని! కులతత్వం వొకటి. భూస్వాముల
జెదిరింపు. కులపెద్దల అదిరింపు. ఆపైని ప్రభుత్వం!

(ఇంతలో భూషయ్య అటువస్తాడు)

భూ : (నవ్వుతాడుగా) యేమిటా శీనూ ఆ వాదనా?

శ్రీని : ఆఁ. యేమీలేదే. పత్రికలో వార్తచూసి చర్చించు
కొంటున్నాము.

భూ : అంతేగదా!

శ్రీని : అంతగాక యింకేమిటి? (సరసంగా) మీ రాజగోపాల
రావు కుంటివాడని వొంటికాలిమీద తెగుస్తున్నానను
కొన్నావా?

(అందరూ నవ్వుతారు)

రాజ : వారే నాన్నా. కుంటాణ్ణయ్యినా నాతో గెలవలేవురో.
(మళ్ళీ నవ్వు)

భూ : మావాడు అసాధ్యుడయ్యోయ్;
(తీరిగి నవ్వు)

శ్రీని : నవ్వులకేంగాని-భూషయ్యమామా - మీబోటి పెద్దాళు
కాస్త కదిలి పనిచెయ్యాలే.

భూ : యేంపనీ? యిప్పుడుండ పని చాలకనా?

శ్రీని : ఆపనిగాదు. వ్రాస్తో కాస్త మంచికీ చెడ్డకీ మీరు కవలాలి.

భూ : ఆఁ. మనంకదలి చేసేదేముంది ప్రబూడిద? కంపకిలేని
దురద చేమకెందుకు! అయినా మనవల్ల యామప్రయోగం!

శ్రీని : అట్టా అధైర్యపడితే యేంలాంభం చెప్ప?

భూ : కాక? ప్రతివాడికీ స్వాస్థ్యం యెక్కువయ్యి చస్తావుంటే మనం యెంచెయ్యగలంరా పిచ్చాడా?

శ్రీని : స్వాస్థ్యం పెరిగింది గనకనే సంఘాన్ని బాగుచేయాలనేది జబ్బువున్నది గనకనే మందు. అసలు జబ్బు లేకపోతే యింకా మందెందుకూ? ఆ?

భూ : నిజమే; అవననుకో. అయినా... సరే... వస్తావస్తా... కాస్త అటుబోయి రావాలి... (నెత్తాడు)

రాజ : హూ. కాస్త అటుబోయి వస్తాడంటు. యాయనబోయే దెక్కడికో తెలుసా? భుస్వామి రంగయ్యంటికే! హూ.

శ్రీని : ఆర్ పోదూ. నీకెప్పుడూ యేదోనొక అనుమానమే.

రాజ : నందిని నంది నందిని పంది అంటే తప్పా?

శ్రీని : ఆర్ పోదూ జీలకర్రా. యిట్టా అనుమానిచ్చటం మొదలెడితే చివరికి ప్రజలంతా దూరమై, లింగులింగుమంటా నువ్వు నేనే మిగుల్తాం! ప్రజాస్వామ్యమంటేదూ పచ్చి బియ్యంలేదూ. యేకో నారాయణా హరికి అని నువ్వు నేనే వుంటాం.

రాజ : అది నిజమేననుకో. అయితే...

శ్రీని : ఆర్ పో!

రాజ : అదిగాదురా-యిటువూదూ. నేను చెప్పేంతాచెడదా!

శ్రీని : ఆ.

రాజ : అంతా!

శ్రీని : ఆ. అంతా! అంతా!

రాజ : అఁ!

శ్రీని : ఆశ్చర్యం. వాళ్ళేమి. అటుచూడు. రంగయ్యావాళ్ళా!

రంగయ్యా యిద్దరు కైతులూ, అబద్ధాలూ - వచ్చారు

రం : యేమిటోయ్ శ్రీనివాసరావు యిక్కడుండారా?

రాజ : యెక్కడుండావ్? బజార్లోవుండాం! గవర్నమెంటు
బజారు! (అందరూ నవ్వుతారు.)

రం : సరేగానీ, యేదోసమ్మె గిమ్మెఅని... మొదలెట్టా...?

శ్రీని : ఆఁ. కూలీలంతా వొక కట్టుగానిలబడి హక్కులుసాధించు
కోమని చెప్పుతున్నాం...

రం : అయితే నిజమేనన్నమాట?

రాజ : వో. యీసంగతి అబద్ధాలు చెప్పాడా?

అబ : అబద్ధాలెందుకు? యెవరికీ తెలవదా?

రం : వోరే, యెందుకురా మీకివన్నీ? చదువుకున్నామగందా?
సుబ్బరంగా యేదన్నా ప్రద్యోగంచేసుకొని హాయిగా
బతకరాదా?

మొ||రై : భాగాఅన్నాకు.

రాజ : యేదీ ప్రద్యోగం యిప్పించు చేస్తాం.

రం : యే? దేశంలో ప్రద్యోగమే లేదంటావా?

రాజ : వుంటే యిన్ని లక్షలమంది నిరుద్యోగులెందుకుండే
వాళ్ళా?

రం : నీకుసమాధానం చెప్పటం మహాకష్టంరా.

రాజ : నిజం చెప్పితే అంతేమరి.

రం : మీరుయెక్కువ కూలి యిమ్మంటే రైతులు యెక్కుడ
తెచ్చియివ్వాలి?

మొరై : బాగా అన్నాడునక.

రం : వాళ్లేమన్నా బతకాలా?

రాజ : పాపం, అంత దయగలాడివి నీపొలం వొకబస్తాతక్కువ
కొలుకి యివ్వరాదూ?

రం : అదెట్లా?

రాజ : మరి? కుండలోకూడు కుండలోనేవుండాలి, బిడ్డమూత్రం
దుడ్డల్లేవుండాలి! రైతులమీద మీరేదో ప్రేమవున్నట్టు
ఆనటం యెందుకూ?

అబ : వోరేయ్. చెప్పేవాళ్లు ముందుమీరు యివ్వరాదంటరా
యెక్కువకూనీ!

రాజ : ఆ యిస్తాం. మరి అందరిచేతా నువ్వు యిప్పిస్తావా?

అబ : ముందునువ్వు యిచ్చా.

శ్రీని : నిరుడు పంతానికని నేనుయిచ్చా. యెవరన్నా యిచ్చారా?
అందుచల్లి సమస్య అట్లాపరిష్కారంకాదు. అందరమూ
వొక రాజీకిరావాలి.

మొరై : యెప్పుడమ్మా మొగుడిసొమ్ము తెచ్చియ్యమంటావురా?

శ్రీని : వుండుమామా, పోవడమాక. రోజురోజుకీ మనషిరిక్కి
దిగజారిపోతున్నది...

మొరై : అందుకని యింకా దిగజారగొడతావా?

శ్రీని : కాదు. చెప్పేదినండి. మన తండ్రులకాలంలో పడేశరా
లుంటే మనకాలంలో రెండేశరాలు వుంటున్నవి. యిక
మనబిడ్డలు కూలీ చేసుకోవాల్సిందే. యిదంతా యీ
బానిస ఆర్థిక విధానంవల్ల జరుగుతున్నది. యిదిమారితే
గాని మనకి మోక్షంలేదు. మనం యివాళగాక పోయినా
లేదైనా కూలీలం అయ్యేవాళ్ళమే. అందుకని
భూస్వాముల మాటలువిని మోసపోరాదు. కూలీల
న్యాయమైన హక్కుల్ని గుర్తించాలి. మన హక్కుల
కోసం మనం భూస్వాములమీదా, ప్రభుత్వంమీదా
వొత్తడితేవాలి కూలీతో గలిసి...

రం : ఆరి నూరుకోరా యెవ్వరన్నా నవ్వుతారూ! యింత
చదువ్రాజదివి యిదా మీరు చెప్పేదీ?

రాజ : లేదు. యింత చదువ్రాజదివి ధనికులకి సలాంగొట్టి
వూడిగం చెయ్యండిరా అని ప్రజలకి చెబితే బాగుండేది?
కాదూ?

అబ : కాకపోతే నువ్వెత్తుకొద్దుగాని ఆగవోయ్!

రాజ : యేంటది?

అబ : సొతంతరం!

రాజ : నేను వొక్కణ్ణే తెస్తానని నీకు చెప్పానా? ప్రజలంతా
కలిసితేవాలి. అంతేగాని నీవల్లా నావల్లాయేమి ఉరగదు!

అబ : హోశబోబ్బో! మొనగాడు! ప్రజలు!

రం : మనకెందుకు రండయ్యా, పోదాం.

(వెళ్ళారు)

మరియమ్మ గదికి బా వస్తుంది.

శ్రీని : యేంటమ్మా?

మరి : మా దొరనాని తమున్నెందుకో దబ్బిన రమ్మంది.

శ్రీని : ఎవరు? మమ్మా?

మరి : ఆఁ. ఆఁ.

శ్రీని : యెందుకో?

మరి : యామోనండీ. తమురి శిన్నబ్బాయికి బారకంగా వుండదని శెప్పింది. అందుగ్గమాలు.....

శ్రీని : సరే నీకెక్కడ కలపడిందీ?

మరి : నేనూ దొరసానివద్దర కాత్తి బువ్వుడుక్కపోనామని వచ్చిరా. నవ్వే, యీమాట శెప్పింది...దబ్బిని యెల్లండి. మరీమరీ శెప్పింది...

శ్రీని : సగ్గే. నువ్వో.....

(మరియమ్మ వెళ్తుంది.)

రాజ : పదరా నెల్దొంపద. (అంటూ యిద్దరూ నెల్తుంటే, యెదురుగా కరుణ వస్తుంది. రాజగోపాలరావు ఆమెని చూసి ముఖం చిక్కిస్తాడు).

శ్రీని : యేమమ్మా? నాకోసమేనా?

కరుణ : అవునోరా. తమురికోసమే. యాడా, అంతా తిరిగి యిట్టావచ్చా.

శ్రీని : సరే; యేంపనిమీద?

కరుణ : మా అమ్మకి సాలా బారకంగా వుండదండి. కాత్తి తమురు రావాలి. మమ్మ తమున్నో మాట్టాడాలంది.

శ్రీని : (నూళ్ అంటూ నిట్టూర్చుతూ) సరే. వస్తన్నావద.

(కరుణ వెళ్తుంది. యిలా వీరు మాట్లాడటం అబద్ధాలు దూరాన్నంచుచూసి తల యెగురవేస్తాడు. అతన్ని చూసిన రాజగోపాలరావు రుసరుసమంటాడు.)

రాజ : అరేయ్. అటుచూడు. ఆ అబద్ధాలుగాడు, మనం కరుణతో మాట్లాట్టం చూసి.....

శ్రీని : ఆరేపో. యేంటాగొడవ?

రాజ : వాడు చూడా. నిన్ను అందుకనే ఆడవాళ్ళతో మాట్లాడొద్దురా అంటా. యిప్పుడుచూడు. వాడేదో పెద్దరహస్యం కనిపెట్టినట్టు మనెంక యెట్టాజూస్తన్నాడో?

శ్రీని : అరే. నీకుగాదు చెప్పేది? ఇటు నాతల్లికబురు; అటు యింకొక తల్లికబురు. యెటుబోవాలి?

రాజ : యెటుబోయేదేంటి? ముందు మాలపిల్లి వెళ్దాంపదరా.

శ్రీని : (అతని భుజంతట్టుతూ) ఖేమ్. గొప్ప మనస్సుగలాడివిరా. పద ముందు మాలపల్లే వెళ్దాం.

రెండోరంగం

రంగడియిల్లు

చాలా యిరుకుది. నోమూల పొగచూరిన వుట్లు, యింకొకప్రక్క నొకకుక్కిమంచం. (యివిగాకయింకామామూలువన్నీ వుంటాయి) ఆమంచంలో రంగి పడుకొని మూర్ఛితుంటుంది. వాకిలిదగ్గర రంగడు కూచొనివుంటాడు. అతని ముఖంలో యేదో తీవ్రమైన ఆంగోళన, బాధా శబ్దంగా కనిపించు తూంటాయి. మాటిమాటికి విసగడపడుతూ (Fidgets) పిచ్చిచూపులుచూస్తూ హృదయంలో గుచ్చుకొన్న యేదోముల్లు బాధపెడుతున్నట్లుగా మూర్ఛి తూంటాడు.

శ్రీనివాసరావు, రాజగోపాలరావు వస్తారు.

రంగడు : (గబుక్కున లేచి, యింట్లో అటూ యిటూ చూసి, వొక మకిలిబట్టిన పీటవేసి శీనువంకదిరిగి) కూసోండి దొరా. (అని రెండోవారికి కూచోటానికి యేమీలేదే అని చుట్టూ చూసి, వొక గోతాంపట్టా రాజగోపాలరావుకి వేసి) తవురుగోడా కూసోండిదొరా.

శ్రీని
రాజ } వొద్దులే. యేంపర్వాలేదు.

రం : కాదుదొరా, కూసోండి. యేదో లేనాళ్ళం.

రాజ : యేమీ అక్కడేదయ్యూ. మేమేమన్నా ధనికులమా మర్యాద చెయ్యలేదనుకోటానికి!

రం : దనీకులు మాబోటోళ్ళ కొంపలకొత్తారాదొరా? యేదో తవురు మాబోటి లేనాళ్ళకోసరం శెమజేస్తావుండారు గామట్టి వొచ్చారు. కూసోండి...

రాజ : అక్కడేదన్నాంగా. (ఆయిద్దరూ కింద కూచుంటారు వాకిలిదగ్గర)

శ్రీని : ఆఁ. యేంటి కబురంపిచ్చారు?

రం : యేముంది దొరా? యింతో పిల్లా మేకా, పెద్దా శిన్నా యూవచాస్తీ సస్తండామండీ బువ్వలేకా. యేదోతవురు యెరిగినోరని, యేమీ అనుకోరని, యేదో కాస్తీ... భూతండ్రి తవురితాతగారిపన్నోబతికాడు. తాతగోరెంత ముంచోడు! యెప్పుడన్నాబోనీ అడిగింది లేదనేవోడు

గాదు. అట్టాంటిది పెద్ద పెద్ద యెత్తెమానాలకిబోయి
ఆయిల్లు గట్టిచ్చి, పిల్లలకి పెద్దపెద్ద కట్టాలిచ్చి, అప్పుల
పాలయ్యి, తీరాతవురి నాన్నగోరు తిని చచ్చితలికి
కాసన్న మాట మిగలకుండాబోయింది.

శ్రీని : యెవరిదగ్గర అప్పు తెచ్చాడో?

రం : యెవరిదగ్గి రేండి? మన రంగియ్యలేమా...

శ్రీని : యేదీ మన భూస్వామా? ఆయన చిన్నాడుగా? మా
తాతకెట్టా అప్పెట్టామా?

రం : కాదుకాదు. అదిగాదుండీ. యీ రంగియ్య పండి అప్పె
ట్టాడు. అసలదివరకి యీరికి యెంతవ్రండేదీ! యిప్పునై
యెకరమో ముప్పయి యకరమో. యింతే.

రాజ : యిప్పుడు మూడువందల యకరముంది.

రం : ఆఁ. ఆఁ. అదంతా యిదుగిట్టా సంపాదించిందే. అప్పు
లిచ్చి, యెవరన్నా దాసుకొంటే మింగీ...

రాజ : పంచాయితీబోర్డు డబ్బు గుటకాయస్వహాచేసే...

రం : ఆఁ. ఆఁ. గదేనుండి; గదేనుండి; గట్టాగే దిప్పలేని

శ్రీని : అదిర రేలే. యిప్పుడు పిలిపించిందెందుకు? [పోయాడు.

రం : యిదే. యిదే... రంగయ్యగోరు మాకు పెండుబత్తై
లొడ్డు యివ్వాలిండి.

రాజ : యెందుకివ్వాలి?

రం : రొండేళ్ళనాడు నా చిన్నకొడుకుని ఆయిస్కర గొడ్డ
కాయటానికి కమతం బెట్టామండి. ఆఁ. ఆదిగుంటలు

యియ్యమని యెన్ని తడవలడిగినా యిదుగో అదుగో
అంటాడుండీ. మరి యింతోనాఅంటే ఇట్టావుండే...
గెట్టాబతకాలి దొరా?

రాజ : నుస్సుబతికితే ఆయనకిగావాలా, బతక్కపోతే ఆయనకి
గావాలా? అదంతావుంటేఅంత ఆస్తియెట్టాసంపాదిస్తారా?

రం : అంతేదొరా. అంతే అంతే.

శ్రీని : అయితే యిప్పుడు మమ్మల్నే చెయ్యమంటావు?

రం : యేమీ లేదుండీ. తవులు కాత్తి... ఆయన్ని.....

శ్రీని : అడగమంటావా?

రం : ఆఁ. ఆఁ. గద్ గదే.

శ్రీని : వో. అడుగుతాం. కాని వొక్కమాట. మేముఅడిగినంత
మాత్రానేయిస్తాడనిభ్రమలుపెట్టుకోవూక. తెలిసిందా?
కూల్చిల్లో ఐకమత్యం, కట్టుబాటు లేనంతకాలం యింతే
సనుకో. తెలిసిందా? కూలీలంతా యేకమై నిలిస్తే యీ
బాధలు వుండవు.

రం : అయికమస్తేం యెట్టాననద్ది దొరా. నేను మూడు
మానికెలు కూలడిగితే వాపక్కనోడు చెండు మానిక
లంటావుండే. గెట్టాదొరా యింకా అయికమస్తేం?

శ్రీని : అవును. అదేమరినచ్చిచిక్కు. మనలో అది లేకుండా
చేసుకోవాలి.

రం : యేమో దొరా.

(ఆ సమయములో గురవడు వచ్చి కూచుంటాడు.)

రాజ : అదిగాదయ్యా. మరియెంతకాలమని యీ బాధలు పడతామంటావో చెప్పు

రం : యేంశేడ్దాందోరా? నలుగురూ నాలుగుదోవలయ్యే. మతిలేనమ్మకి మనుమడే మొగుడూ, గతిలేనమ్మకి గంజే పాసకమని మా సచ్చినోళ్ళు ఆగంజి యాఃపోద్దోనని సస్తానండిరి.

గుర : ఛీ. మా మాలోళ్ళంత అలికిరకం లేకుండ్రి. యేదన్నా యిక్కడ వొకమాట అనుకుంటామా, ఆమాట నిమ్మిట్ల మీద రంగియ్యారికి శేరద్ది! యింకాయేంది శేప్పండి.

శ్రీని : అదేమరి. మీలో కట్టుబాటులేదు.

గుర : పోనీ, ఆరునేమన్నా యీళ్ళకి వూరికినే పెకతన్నాడా అంటే అదీలేదు. యేపొద్దూ పనిలో కొట్టకంటేగాని యీళ్ళమొకాన యిన్నిగింజలు పోయ్యడు.

రం : ఆ యిచ్చేదీగూడా సరన్న బూతుగా తిట్టి!

గుర : యేండ్? ఆయిచ్చేదీ మా తరం సర్గియిస్తాన్నాడేంటి? నీకు ఆరొండేళ్ళనాటి దిగుబాటు యిచ్చాడంట్రా?

శ్రీని : ఆ సంగతే మేము మాట్లాడేది.

గుర : వానికిదోడు ఆర్నెల్లు పనుంటే ఆర్నెల్లు పనేదా.

శ్రీని : అవును.

గుర : మెల్లిగా అంటారేముం? వొకపూట తిని వొకపూట తినికా యెట్టా బతుకుతుండామో యేందో ఆ భగవంతుడికే యెరిక!

శ్రీని : అవునుమరి

గుర : అబ్బబ్బ. మా మాలోళ్లంత బాధపడేవాళ్ళు యీ బూమ్మిద యెనమా లేడంకీ.....

శ్రీని : మీకుమల్లె బాధపడే కూలీలు అన్ని కులాల్లోనూ వుండాను.....

గుర : యెబ్బెప్పే లేరంకీ.

రాజ : అదొట్టివూట. పూళ్ళోపద. యెనకు యెట్టా బాధ పడతన్నారో చూపుతాను.

రం : ఆమూట నిజమేరా గురవాయ్.

గుర : ఆఁ. యింతబాధా?

శ్రీని : యింతబాధా! యింతకంటే యెక్కువ గూడాను వొక్కొక్కళ్ళ విషయంలో.

గుర : (రంగడివంకజూస్తూ) మళ్ళీ వస్తాదొరా. (అని శ్రీనుతో అంటూ, నెల్తాడు)

శ్రీని : యెన్నాళ్ళమట్టి నీ భార్యకి జబ్బు

రం : రొండు రోజులమట్టి.

శ్రీని : అయితే యెట్టా మాటాపలుకులేకుండా పడున్న.....

రం : అది మామూలుజబ్బు గాదండీ

శ్రీని : మరి?

రం : కలరా!

శ్రీని } ఆఁ—!!!
రాజ }

శ్రీని : జరం అనుకున్నానే. పల్లెలో యింకెవరికన్నా గిరిలిందా?

రం : పెద్దగాలేదు.

శ్రీని : హెల్తాఫీసరుకి రాస్తాముండు. అయినా ఆయనోచ్చేసరికి మిగిలేపోతుండేమో...యెన్ని వుత్తరాలో రాస్తేగాని వాళ్ళు కద్రలు.

రం : మన వైద్యులకేమో డబ్బుగావాలి. నిన్నటిమట్టి వొకటే తిరుగుతుండా. వొక్కరన్నా వొక్క డమ్మిడీయ్యలా.

రాజ : మరి ధర్మాసుపత్రి.....

శ్రీని : ఆఁ. యేడ్చింది, ధర్మాసుపత్రి! నేతిబీరకాయలో నెయ్యెంతవుందో యీధర్మాసుపత్రిలో అంతస్కముంది! లంచం, డబ్బు, అదిలేందే పనిజరగదు.....

రం : నూ చేల్లాయుస్సు? సత్తెంపలికాదుదొరా. నుండి ట్టాగే మాఅల్లుడి చెల్లెలు గర్భిణీఅయితే, పెసవించలేక పొద పడతాంటే, ఆపగ్నే మంచంమీద యేసుకొని, అక్కడికి తీసుకుపోయాం. సూడండ్ల— పోద్దునవచ్చి.

మనిషిని ఆ పున్యాత్మకులు సాయంశరందాకా సగాడలా.
ఆపర్ని యేరిగిందనుకొన్నాను? వాళ్ళొచ్చి సగాడవచ్చే
సరికి ఆపర్ని సచ్చిపోయింది!

శ్రీని : పాపం!

రాజ : మరి బిడ్డ?

రం : బిడ్డ? బిడ్డ కడుపులోనే సచ్చిపోయింది!

రాజ : కాస్తా బిడ్డలందరినీ సరిగిరిగేడే.

రం : డబ్బెక్కడ వెచ్చేమీ?

శ్రీని : అవునేమరి... సరే. యికవస్తాం. రంగయ్యగార్ని అనుకు
లాటే. కాని, 'ను మొదట చెప్పింది మాత్రం వాగా
గుడ్డపెట్టుకొ.

రం : శిత్తం శిత్తం. కొంచెం మరెవోమాకండి... ..

రాజ : వో. యెంకర్వాతేను. (కెల్లాట)

ఈ యిద్దరూ అటువేళ్ళగానే, కొంకమాఘ్లా గువకు వస్తాడు.
రంగమా, గురవమా మెల్లగా నులుగుతుంటారు.

గుర : (మెల్లగా) యేరా, మరిదోమనుకొన్నావే?

రం : యేముందిరా? యేందో నాకంతా అయోమయం...

గుర : యికఅట్టావునుకే 'మెట్టామి?

రం : యేంజెయ్యమంట?

గుర : అదే.

రం : అది నాకేం సచ్చలేదురా. మనోరమ్యుడొర శెప్పిందే
బాగావుంది. అందరమూ అయికమడైం...

గుర : గాడిదగుఱ్ఱ!

రం : యెప్పుడుకయినా మనమంతా వొకక్కణ్ణిగానిలిశి సాదించు
కోవాలిగాని, గిట్టా.....

గుర : సూడూ—అదెక్కడన్నా జరుగుతుందంట్రా, ఏచ్చాడా?
 వూఁ. జరుగుతుందనుకో. యీలోపల మనస్సుగా జెల్లా
 యేంగావాలి!

రం : అన్ననీ. ఆమాట సరేమే...కానీ...

గుర : కానీలేదూ గిసీలేదూ... శ్లేష్మోన్మోదిలి కాలాన్మోన్మోకోట
మొందుకురా?

రం : యేదిశెయ్యూ, యేదికామూ?

గుర : నేను శెప్పిందే శెయ్యి, నువ్వు శెప్పేది కాలు.

రం : అదేమిటి?

గుర : అట్టాగే, కాస్త ఆలోచింపు. నీకేతెలిసానదీ. యింటో
వొకేపున పెళ్ళాం సచ్చిపోతావుంటే, సింగినాదం
జీలకర్రా అంటావేరా?

రం : యేమోరా. నాకంతా అయోమయంగా.....

గుర : వోరి పిచ్చాడా. బలేశానుసు జిక్కిందిరా. నిన్నపొలం
అమ్మకొచ్చినడబ్బు తేచ్చియింటోపెట్టారు. ఆమనెమ్మా

ఇమ్మాల పూరెల్లాడు. ఆయింటో ఆత్మల్లమాత్తరం
పుండారు. మగాళ్లెవ్వరూ లేరు. బలేచాన్సు! నువ్వే యెప్పుడూ.
పూరికినే బేటకాపలాగావుండు. తక్కిన పనంతా ఏదాదీ! ఆ?

రం : యేమోరా.

గుర : అదుగో మల్లీ. బలేశానుసురా అంటే!

రం : సరే.. కానియ్యి... అన్నీ పిక్ ఆభగమంతు పుండారు...

గురు : ఆఁ. అట్టారావరిసరి. లేకపోతే యేందిరా. యెచ్చడా
యిన్ని బాదలు పడతా నీకు మల్లీ శేరిలుముడు సుకుమా
కునేదీ?

రం : సరే... కానియ్యి.....

గుర : యిక నేవత్తా... తక్కిన యిద్దర్నీ కలుసుకోవాలి... ఆ?
మరిశిపోవరాకా... తయారుగా వుండు... నవ్వాగో...
(వెళ్తాడు)

రం : హరిబాబ... ముందునుయ్యా యెచకగొయ్యా.....
హిక్... (మండంలోని పెద్దాంవంకజూసి) యిహసలు
కలువెరిశి ఆఁ పూఁ అనదేమంట! (దగ్గరకెళ్లి రంగిని
చేట్లో తట్టుతూ) వో శేయ్... వో శేయ్... చుసారా...
మన యిదిలో లేదు... స్పే... హిక్

కరుణ వస్తుంది.

కరు : (లోనికి వస్తూ) అయ్యా... వోరయ్యా... మిచ్చరా
మనిషీ?

రం : ఆఁ. యేం దేఁ?

కరు : అమ్మ కెట్టావుంది?

రం : యెట్టావుండాలో అట్టాగేవుండది!

కరు : ఆఁ— !!!

రం : మనయిది లేదే, మాటాపలుకరా లేదు...

కరు : (చేతులు కొట్ట కొంటూ) హమ్మో.....

రం : యేడవనూక. బతికేవుండది. వొళ్లుయెచ్చగానే ఉండిది...

కరు : (దగ్గరకొచ్చి చూస్తూ) హమ్మో.....

రం : యెక్కడికిబోయా?

కరు : యెక్కడకని శిశువును? అన్ని సోప్లక్ బోయెచ్చా. యా...
గింజగోడా లేవన్నాను...

రం : హిక్... పిల్లి లేరీ?

కరు : యేమో...

రం : నేనబు బోయిరావాలిగానీ, నువ్వు ఆ చుట్టూకుండు.

కరు : వుంటా లే.

రం : పిల్లిలొచ్చి బుచ్చకోసం గోలమొవలెట్టే, ఆ చుట్టూవ్వు
తేబోయాడని శిశువు... సరా? ఆ?

కరు : (కన్నీళ్లు కుక్కు-కొంటూ) అట్టాగే లే...

రండు జేటికికొత్తాను

కరు : ఛీ. యెవ్వణ్ణి రామరామ అసగూడదు...

రంగి : (కళ్లుదెరిచి, మూల్గుతూ) అమ్మమ్మ...

కరు : అమ్మా. అమ్మా. (తల్లిమంచందగ్గరకి త్వరగాపోతుంది)
యేందమ్మా?

రంగి : వూ. (దాహంఅని చేపైగచేస్తుంది. కరుణ వొకమట్టి
ముంతతో తెచ్చి నోట్లోగోస్తే గట గట తాగుతుంది.)
అమ్మా. నన్నెట్టాగయినా బతికిచ్చండే...

కరు : సూస్తానే వ్రండామమ్మా...యేంజేమి? యెనరూ
పలకటం లేదు...

రంగి : యెట్టాగమ్మా మరీ? పిల్లలేమూతారు? మీరేమూతారు?

కరు : యేంజేద్దాం?

రంగి : సూడవేఅమ్మా. యెట్టగన్నా సూడవే...

కరుణ ముఖం యేదోఆలోచనలో నిమగ్నమౌతుంది. అంతలో ఆమె
ముఖంలో యేదోరేఖ తళుక్కుమంటుంది.

కరు : అయితేవ్రండామ్మా. నేనెప్పుడేనస్తా. శిన్నాణ్ణిపంపుతాలే..

రంగి : పోమ్మా, పోయియెట్టగన్నా... (కరుణ నెళ్తుంది.)

మూడో రంగం

రంగయ్య పెంకుటిల్లు.

(ఆయింటి వసారాలో రెండు మాడు కుచ్చీలూ, వొకటేబులూ
వుంటాయి. వొకగోడకి గాంధీ మొలి వారి పటాలుంటాయి.)

కుచ్చీలో రంగయ్య, భూషయ్య కూచునివుంటారు. అబద్ధాలు అరుగు
మీద కూచునివుంటాడు. అతడిపక్కనే యిద్దరు రైతులుగూడా వుంటారు.

రం : అవు నవును. అంతేనంజీ. డబ్బుకు వచ్చిందంజీ యెక్కడ
లేని కాటకమూనూ.

భూ : కాకపోతేయేమిటి? యెవన్నికదలించినా 'పట్టు లేదు, డబ్బు లేదు' అన్నమాటేనయ్యె!

మొ॥రై : తదురే అట్లా అంటే యిక మాబోనివాళ్లకెంత యమలోకమో చూడండి.

రం : కాదుమరీ! కాదంటయ్యా సిచ్చాడా!

అబ : యే... ఆయనంటే, ఆయనకుంజేకర్కులు ఆయనకి లేచా? యెంతచెట్టుకి అంతగాలి!

రె॥రై : హదీ!

అబ : నేనుజూస్తన్నాగా, రంగయ్యగారి కంజేకర్కు యింతా అంతాగాదు...

రం : యేముటో! అనుకొంటాంగానీ, మనబోటి వాళ్లద్గిర యేండబ్బు వుంటుందండీ?

భూ : అవును.

రం : యీవాళ కూలి క్షేసుకొనే కూలూడు నయంమనకంటే. యేమంటారు?

భూ : అవును.

రం : వాడు యేరోజు కూపాయ ఆరోజు కళ్లజూస్తాడు. నీకూ నాకూ సంవత్సరం తిరిగొచ్చేవాకా డబ్బే?

భూ : అవునవును.

రం : మరి కమ్యూనిష్టులేమో కూలీలు నానాభాషలూ పడు తున్నారని ప్రచారం చేస్తారు.

అబ : వాళ్ల మాటల కేంలేండీ.

౧౦ : అసలు—శబ్దవచ్చి చచ్చే మనుషులుండారుగాని, తిండిలేక చచ్చేవాళ్లుండారా దేశంలో?

భూ : అవునవును.

రం : మరి యీ పత్రికలు అక్కడో యిక్కడో తిండి లేక చచ్చారని వార్తలు వేస్తయ్యెందుకూ?

అబ : ఆవార్తలే వెయ్యకపోతే, పత్రికలెట్టా అమ్ముడు బోతయ్యండీ?

౧౦ : పత్రికలవాళ్లు అబద్ధాలురాస్తే, వాటిని యీకమ్యూనిస్టులు ప్రచారం చెయ్యనా?

అబ : అసలు వాళ్లకూడే అబద్ధపు కూడండీ.

రం : భాగాలన్నావురా అబద్ధాలూ

భూ : కానీ—అన్నట్టూ—యీమంత్రులు వట్టి అసమర్థులండీ.

రం : భాగాలన్నావు. అసమర్థులూ, అసమర్థుల్లో మొదటి రకమూనూ! వొక్కపనంటే వొక్కపనన్నా చెయ్యి గలిగారా, జేబులు నింపుకోటంతప్ప?

భూ : అవును. అందుకనేగా నాబోటాడు—జైలుకి పోయి వచ్చినాడు—మెనలకుండా కూర్చున్నదీ! కాంగ్రెసు హంశ గాంధీగారితోనే పోయింది...

రం : ఆఁ. చచ్చింది. వొకప్పుడు వీళ్ళు సరిగాజేశారంటారా? యెప్పుడూయింటే. అమ్మ పుట్టి మేలమామద్గిరా పోగిడేది?

భూ : కాదుకాదు. అట్లాఅనమాకండి. మొదట్లో అంతా బాగానేవున్నది. కాని, పదవులురాగానే కుక్కలు చింపిన విస్తరయ్యింది.

రం : వ్రహ్మ. నేనునమ్మను. వాక్యవిషయంచూడండి. యెటు వంటి గుడ్డికొక్కిరాయికన్నా బెజవాడలో రాజధానుంటే మంచిదని తెలుసు. మరివీళ్లందరూ గలసి చేసిందేంటి?

భూ : అవును.

రం : యెటుదిరిగీ, ఆ కమ్యూనిష్టులే పరువునిలిపారు. బెజవాడలో రాజధానివుండాలని వాళ్ళు మొదట్నుంచి మొత్తుకొంటానే వున్నారు. అంతేగాని, తక్కినవాళ్లకి వాకసిద్ధాంతమూ, వాకరాజకీయమూ యేడ్చిందీ? యేమండీ?

భూ : అవునవును.

రం : కాకపోతే, యీకమ్యూనిష్టులు భూములు పంచమంటారనీ, దౌర్జన్యంచేస్తారనీ కష్టంగానీ, అసలు కమ్యూనిష్టులకుండ పట్టుదలా, సిద్ధాంతం తక్కినవాళ్లకి యేడ్చినయ్యా?

భూ : అవును.

రం : అసలామాటకొస్తే, కమ్యూనిష్టుప్రభుత్వం వస్తేనే మంచిది. యీకుళ్ళుకంపు అంతా వుండదు. తప్పుచేసిన వాణ్ని ఫైర్ అంటారు. మనభూములుపంచిలే పీడా పాయె. అదేనయం. అందరూ హాయిగాబతకొచ్చు. యేమంటారు?

భూ : అవునవును.

రం : యేరా అబద్ధాలూ, అట్లా తెల్లబోయి చూస్తావేంటి?
నేనే యీమాటలన్నాననా? ఆరిపిచ్చాడా, కమ్యూనిజం
యివాళ గాకపోతే రేపన్నా వచ్చేదేరా!

అబ : అంతేలేండిమరి.

రెం||రై : వచ్చేది రాకనూతప్పదు, పోయేది పోకనూతప్పదు.

మొ||రై : అంతేఅంతే. అంతా ఆ పరమాత్మడిదయ.

రం : లేకపోతేయేంటి? ప్రితివాడికి లంచమేనా? లంచం!
లంచం!! లంచం!!! యిదేనా గవర్నమెంటు? ఆ తెల్ల
వాడుండగా యెంతబాగుండేది!

భూ : అవును. ఆ రోజులువేళు.

రం : ప్రితిదీ బలవంతమే. గవర్నమెంటు అప్పుకావాలి
అన్నదంటే కలెక్టర్ తాళ్ళిద్దారోనచ్చి మెడమీద
కూచుంటాడయ్యే! బలవంతానా అప్పులుతెచ్చేదీ?
యెవడిష్టంవాడిదీ. యిస్తే యిస్తాడు; లేకపోతేలేదు.
యేమండీ?

భూ : కాదండీమరి.

రం : ఛీ. ప్రితిదీ యింతేనండీ. అంతాయితే...అసలు
వీళ్ళనల్ల యేమీగాదండీ ..వొట్టిపనిగాదు...వొట్టిపని
జరగదు, వొట్టిడబ్బు దండగతప్ప...

భూ : వస్తానండీ, కాస్తాపనివున్నదీ...

రం : యేం? వెళ్ళొచ్చులెండి.

భూ : కాదుకాదు. యిండాకెప్పుడో పోవాల్సింది.

రం : సరే. వెళ్ళిరండి. (భూ య్య వెళ్తాడు.)

రం : నోరే అబద్ధాలూ. నువ్వు పూర్ణోకేపోయి అప్పన్నగారి పెదసుబ్బయ్యని పిల్సుకురా. పో. (అబద్ధాలు వెళ్తాడు)

రం : ఆ.. యేమిటయ్యా మీరునచ్చినవనీ?

మొ||రై : తమరెరగందేమున్నది?

రం : యెందుకోచెప్పు.

మొ||రై : మగతా పొలంకోసం.

రం : యేభూమి?

మొ||రై : పడమటి పొలాన్ని.

రం : అది భద్రయ్య చేసుకొంటున్నాడుగా.

మొ||రై : అయితేయే? ఇయ్యేడు నాకుయిష్టిస్తారేమోనని.

రం : అతణ్ణి అడక్కుండానే?

మొ||రై : అడిగేదేంటిలెండి. అది ఆయన స్వంతభూమి?
యిద్దరమూ కొలుకి జేసుకొనే వాళ్లనీగా?

రం : అవుననుకో. అయితే...సరే...యెంతిస్తావు?

మొ||రై : ఆయనిచ్చే కాలంకో చెప్పండి.

రం : యకరానికి 15 బస్తాలు.

మొ||రై : నేనింకోబస్తా యెక్కువపెడతా. అంతకంటే...

రం : మరి ఆయన 17 యిస్తానంటే?

మొరై : అట్టాయిస్తానంటే ఆయన కేయివ్వండి. మధ్యలో
మానులాలాన తమరు నష్టపడటమెందుకూ?

రం : సరే. రేపోయెల్లంకో కనపడు.

మొరై : వస్తా

రం : మంచిది. (మొదటిరైతు వెళ్తున్నాడు.)

రం : ఆ...నువ్వొచ్చిన పనేంటయ్యా?

రెంరై : అదే...అదే...యీసారికి గట్టెక్కిచారంటే...పిల్ల
పెళ్ళి.....

రం : డబ్బు? డబ్బుకీ కొంచెం కటకటగావుందయ్యా...సరే...
యెంతగావాలిసీకూ?

రెంరై : వెయ్యి.

రం : వెయ్యిచాలా?

రెంరై : ఆ... అంతమ్మకు చాల్లాండి.

రం : మరి వడ్డీ?

రెంరై : మీయిష్టం.

రం : అట్లా అంటేగాదు. చల్లకొచ్చి ముంతదాచటమెందుకూ?
చెప్పు.

రెంరై : తమరిష్టమన్నాగా. యెంతఅయితేఅంత.

రం : యిప్పుడు రూపాయిన్ననికి యెవరూ తక్కువ యివ్వటం లేదు. తెలిసిందా? యేదోనువ్వు కావాల్సివాడివి గాబట్టి పిల్లపెళ్లికని మరీమరీ అడుగుతున్నావు గాబట్టి, రూపాయి వడ్డీకియిస్తా. సరేనా?

రెం||రై : చిత్తం. తమరిష్టం అన్నాగా. మళ్ళీ ఐదారు నెలల్లో యిచ్చేస్తా.

రం : ఐదారు నెలల్లోగాకపోతే నీయిష్టమొచ్చినప్పుడియ్యి, సరా?

రెం||రై : చిత్తం.

రం : అయితే రేపుసాయంత్రంరా. ఆ?

రెం||రై : చిత్తం. వస్తా.

రం : మంచిది. (రెండవరైలు వెళ్తాడు.)

రంగయ్య కుర్చీలోంచిలేచి చేతులు వెనక్కిపెట్టి వరండాలో అటూ యిటూ, ఆలోచనా నిమగ్నుడై, తిరుగుతాడు.

ఇంతలో కరుణ వస్తుంది.

రం : యేమిటే యిట్లావచ్చావ్?

కరు : తమరికోసమే.

రం : యెందుకూ? గింజలులేనని యిండాక నీబిటుకిచెప్పాగా?

కరు : గింజలకిగాదు.

రం : మరి? డబ్బుకోసమా? డబ్బు యర్రటియూగానీ అన్న మాటలేదు.

కరు : కాదు. నేనుయెంతో అవుసరమయ్యివొచ్చా.....

రం : అవునూ. అయితే నేనేం జెయ్యగలనూ?

కరుణ చేతులుములుముకొంటూ, సిగ్గుసిగ్గుగా, లాలింపుగా చిరునవ్వు చిలకిస్తుంది రంగయ్య ముఖకవళికలు మార్చుతోతాయి. మెచ్చుకోతాడు.

కరు : (ఆ అభినయంతోనే) నేను మీరుజెప్పిన పనికట్లా వాప్పకొంటా...

రం : ఆమాట యిదివరకేచుంటే యెంతభాగుండేదే పిచ్చిదానా!

కరు : తమరెక్కడికి రమ్మంటే అక్కడికి...

రం : యెక్కడికో యెందుకు? యింట్లో యెవరూ లేరు. మీదొరసానీవాళ్లు పుట్టింటి కెళ్లాను...పద...లోపలికిపద...

జెరుకు జెరుకుగా కరుణలోపల కెస్తుంది. రంగయ్య జేబులోంచి వొక మనీపర్సు స్రవనలాగి, అందులోంచి రెండుపదిరూపాయలనోళ్లు తీసి నేస్తో పుచ్చుకొని, మల్లీయేవో ఆలోచించి వొకనోటు పర్సులోపెట్టి, రెండోనోటు చేస్తోపుచ్చుకొని, పర్సు తేబుబుమీదపెట్టి మరచిపోయి, లోనికెత్తాడు.

ఇంతలో అబద్ధాలువచ్చి, తేబుబుమీదున్న మనీపర్సుమాసి; అటూ యిటూ దొంగచూపులుమాసి, ఆపర్సును దబ్బున బాక్లోదోపి, జెల్లిపోతాడు.

ఆతర్వాత కోటేశు వస్తాడు. "నారా,నారా," అనిపిలుస్తాడు. యెవరూ పలకరు. అతను జెల్లిపోబోతూంటే, రంగయ్య లోనికివస్తాడు.

రం : నువ్వేనంటా? నన్ను పిలిచింది?

కో : (జెనక్కి తిరిగివచ్చి) నేనేనుండీ.

రం : యెందుకూ?

కో : సాచరాన యిస్తులు జల్లాలంటిరెగా?

రం : అయితే నచ్చినాడివి విష్ణులు సావిత్రి నృన్నయ్యగా,
యెత్తుకుపోరాదూ? నన్ను పిలవటమెందుకూ? (కుర్చీలో
కూచుంటూ, టేబిల్ మీద చూస్తాను. ఫస్టు లేదు.
గభాలునలేస్తూ) అ రే! ఫర్వేద్! యేరూ, యిక్కడ
మనీఫస్టుండాలి. యేదిరా?

కో : యేమోనండి.

రం : టబ్ లంజకొడకా. నువ్వుదప్పి తేయిక్కడికెవ్వరొచ్చారా?

కో : యేమోనండీ, నే నెరగనుదొరా. వాట్టు.

రం : నీకెనరన్నా కనపడ్డారా?

కో : లేదుండీ.

రం : మరి? ఫర్వేదిరా?

కో : నాకు తెలవదండీ. అమ్మతోడు. దేవుడితోడు.

రం : టబ్ లంజకొడకా. (అబ నాలునస్తాడు.)

అబ : పెదసుబ్బయ్య యింటికాడ లేడండీ. మరి.....

రం : పెదసుబ్బయ్య యేగంగలో కలిశానో వుండరా...

అబ : ఆ? ఆ? యేం జరిగిందండీ?

రం : ఫస్టుపోయిందే!

అబ : ఆ! ఆ!—!!!

రం : అందులో నాలుగొంకలుండయ్యి.

అబ : అబ్బాగా!!

రం : నేను అది యిక్కడపెట్టి యింట్లోకెళ్లి వచ్చేసరికి.....

అబ : యెవరన్నా వచ్చాడేమో చూశారా?

రం : యెవరూరా లేదు. వీడే వున్నాను నేనువచ్చేసరికి.

అబ : యింకేం? యీజే తీసుంటావా!

రం : లేదోరా. అమ్మతోడు.

అబ : వోసుండరా లండ్రికా. మీ జాబ్ యెటువంటిదిరా?

రం : యేరా, చెప్పవేరా?

రం : సామిలోడుదారా.

రం : రోరి నీ స్వామిని గీమిని టంగలోత్తోక్క, ముందు ఫర్సు అక్కడపెట్టరా.

అబ : అబద్ధాలెందుకురా? నిజంచెప్పరాదూ? ఆయిన్గాయనకి యిచ్చేస్తే నిన్నేమీ చెయ్యవగా?

రం : యిక యిట్టాగాదు. నా రే, అబద్ధాలు నుచోపోయి పోలిస్ స్టేషన్కి తెలిగ్రాం యిప్పు. యిదుగో డబ్బు. (జేబులోంచి చిల్లర తీసియిత్తాడు. అబద్ధాలు వెళ్తాడు) హరి లంజాకొడకా...యెంతపని చేశావురా!

నాలుగో రంగం

రంగడి యిల్లు

యింట్లో, మంచంమీద రంగివొక్కలేవుంది.

కరు : (లోనికిొచ్చి) అమ్మా...అమ్మా...యిదుగోడబ్బు... పనిచూపాయలు!

రంగి : (కళ్ళు దెరచి, అతిదీనంగా) పది...రూపా...యలా?
మాతల్లే...రచ్చించావే...యెక్కడిదిడబ్బు?

కరు : మరే.....

రంగి : ఆ? అప్పు...తెచ్చావా?

కరు : వుహూ.....

రంగి : మరెక్క.....?

కరు : మరే.....

రంగి : (కరుణముఖంలోనిస్పృహచూసి, అనుమానించి)
యెక్కడిదే?

కరు : మరే రంగయ్యనారో...

రంగి : అప్పుయిచ్చాడా? మన..దిగుబాటు..కింద...యిచ్చాడా?

కరు : యేదీగాదు.....

రంగి : ఆ? చె...ప్ప...వే...

కరు : అందుకు యిచ్చాడు...

రంగి : యెందుకు?

కరు : (స్థితిభిన్నయిస్తుంది. రంగి గ్రహిస్తుంది.)

రంగి : (దస్వతూ, దడాలున మంచంలోంచి సగంవరకూ
బిగించిన చేతివ్రేళ్ళతోలేచి, భీకరంగా చూస్తూ) ఆ?
హా? (అంటూనే ప్రాణంనడుస్తుంది.)

కరు : (బిగ్గరగా అరిచి) అమ్మా ... అమ్మా ... (దగ్గరకెళ్ళి
వొంటిమీద చెయ్యేసి) చచ్చిపోయింది!...అమ్మా...
అమ్మా... (యేడుస్తుంది జుట్టుపీక్కుంటూ)

మరి : (లోనికొస్తూ) యేదోలమ్మా, యెంతపోయిందో
దీపమన్నా లేదా? ఆ? అన్నా? యెవరా యేడిశేదీ?
పిల్లా? (దగ్గరకెళ్ళి) యేంజరిగిందే? సచ్చిపోయిందా
యేను? (మంచందగ్గర కెళ్ళిచూసి) అయ్యో..అయ్యో...
యెంతపనిజరిగిందే! (కరుణను భుజంమీద తట్టుతూ) నీ
కెన్ని బాదలొచ్చినియ్యే...సూడూ...పిల్లా...నీబాబుని.

కరు : ఆ—!! నాబాబుని?

మరి : సూరియ్యగారింటో దొంగతనానికి జొరబడితే పట్టు
కొన్నారంట. అందరూ పారిపోయారంట. మీబాబాక్కడే
దొరికాడంట...

కరు : హమ్మో...హమ్మో...నస్తావుండు... నువ్వు మమ్మ
గ్గిరవుండు...నేను...నేను... (అని బేటికి గబగబా
వెళ్తుంది.) (గురవడు వస్తాడు.)

గుర : (లోనికొస్తూ) మమ్మమ్మా, వో మరెమ్మా...

మరి : వో యాందోరె, యెచ్చెడమా? మనిషి సచ్చిపోయి,
అంతా కుంపయ్యి, నేను యేడుస్తాంటే, ఆ యెచ్చెడ
విలిశేదీ?

గుర : నేనేవచ్చా.

మరి : ఆ యెండుమరలే?

- గుర : యెందుకేందప్పా? నీకు తిప్పలొచ్చిపడింది.
- మరి : నాకుతిప్పలేంది నీనోరుబడా!
- గుర : నీకొడుకు రంగియ్యోరి మనీషర్సు కాజేనాడని పోలీస్ స్టాక్సి
కబురెట్టారు.....
- మరి : (లేస్తూ) ఆఁ—!!!
- గుర : సత్తెం. అమ్మోోడు.
- మరి : వోయమ్మా... (అంటూ గుండెలుకొట్టుకొంటూ బేటికి
పరుగెత్తుతుంది)
- గుర : (బొడ్డోంచి అగ్గిపెట్టెతీసి పుల్లవెలిగిస్తూ) యీయింటో
దీపంగూడాలేదు... రంగమ్మకెట్టావుందో... (మంచం
దగ్గరకెళ్తూ) రంగమ్మప్పా...రంగమ్మప్పా...పలకదే...
(యింకోపుల్లగీసిచూసి) నా...రా...యణ... సచ్చి
పోయింది...హూ...బతుకంటే యింతేగందా...పిచ్చితల్లి.
మాపుణ్యాత్తురాలు...మాలజాతిలో యిట్టాంటిది...
(దీపంవెలిగిస్తాడు.) హూ...యిల్లు బావురు మంటాంది.
(వొకమూల వొక యెంగిలిచుట్టచూసి) వొహో చుట్ట
వుండదే..రంగన్న కాల్చేసి దాళివుంటాడు..పొద్దుటిమట్టి
మహాకుతిగా వుండది.. (ఆవెంగిలిచుట్ట ముట్టిస్తాడు) అబ్బ.
చలిగావుండది... ఆఁ... పాపం రంగడు!

ఐదో రంగం

బ జా రు

వాకవోట శ్రీనివాసరావు, రాజగోపాలరావు కూచుని వుంటారు.

శ్రీని : యేరా పొద్దోయింది. మరి రేపటి సంగతేంటి?

రాజ : వో. కానియ్మరి. నేను మనవాళ్ళని నలుగుర్ని యెంబతునుకొని మేగఫోనులో చెబుతాను, రేపు మాల పల్లె మీటింగువుందని.

శ్రీని : కాని వొక్కటి. యీ రంగయ్య బీదరైతుల్ని, మధ్య తరగతి రైతుల్ని మనమీద దుష్టప్రచారంచేసి రెచ్చ గొడుతున్నాడు. ఆడిక్కాస్తినువ్వు వివరంగా చెప్పాలి. యీనాడున్న పరిస్థితుల్లో పేదరైతులూ, మధ్యతరగతి రైతులూ యేనాటికైనా కూలీలపరిస్థితికి దిగజారక తప్పదనీ, అందువల్ల యిప్పుడే మేల్కొని కూలీల్లో చేతులుగలిపి యీ ప్రభుత్వ వ్యవస్థ మార్చడానికి ప్రయత్నించాలని—యింకా వివరంగా చెప్పాలి. ఆ?

రాజ : సగ్గే. మరి మాలపల్లెలో కుర్రాళ్ళకి యేదో వొకటి చెబుతామన్నాంగా.

శ్రీని : యిప్పుడు పొద్దోయింది. యింకామేలుకొనుంటారా?

రాజ : యెందుకుండరా. లేపోతే లెగ్గొట్టి చెబుదాం. పొద్దున్నే పనికిపోతే సాయంత్రందాకా రారయ్యే.

శ్రీని : యిప్పుడేగంద మనం పొరుగురైల్వీవచ్చింది...

రాజ : యేంఫర్వాలేదు, నువ్వుపోయి అన్నం తీసి, మీచిన్నాడికి
యెట్టావుందో చూసిరా... నేనిక్కడేవుంటా...

శ్రీని : మరి నీ అన్నం.....

రాజ : నాకు ఆకలిగా లేదు.

శ్రీని : అరె!

రాజ : నిజం నువ్వుపోయిరా...

(శ్రీనివాసరావు వెళ్తాడు)

రాజ : అన్నం, అన్నం! పనుంటే అన్నమేంటి సున్నమేంటి?
పనయ్యినాకే అన్నం.....

కొంతసేపటికి కరుణ అటువచ్చింది. జుట్టుజీబిగా, ముఖం ఆందోళనగా,
వుంటుంది.

కరు : యెవరండీ ఆకూసుందీ?

రాజ : (విసగడగా) యే? నేనే.

కరు : తమురా గొవాలరావుగోరూ?

రాజ : ఆఁ. నేనే. యేంగావాలీ? శ్రీనివాసరావు గావాలా?

కరు : ఆఁ. ఆఁ. అందుకేనుండీ.....

రాజ : వూర్లోలేదు... పొరుగుకొల్లెడు...

కరు : (యేంటో నిరుత్సాహంతో) ఆఁ...!!!

రాజ : రేపుగానిరాదు... సరా? (కరుణ వెనక్కి తిరిగి వెళ్తుంది)

కొంతసేపటికి శ్రీనివాసరావు వస్తాడు.

రాజ : యేరా అప్పుడే వచ్చావ్?

శ్రీని : యింతిదాకా వెళ్ళాను. తోటివాడు పనివండ్లిఅన్నం తింక
పోతే, అదేపనివున్న గేనుతింటే యెట్లాగని నామీద
నాకే అసహ్యంవేసి వచ్చాను...

రాజ : ఆరి నీకుంబజేగా! భలేసినవేశావే! సరేపద... చూడు
నీకోసం మర్చికరుణవచ్చింది ..

శ్రీని : యెందుకూ? దేదీ?

రాజ : నువ్వుగ్లోలేవనిచెప్పా. వెళ్లిపోయింది.

శ్రీని : అయ్యే! నేనవచ్చేదాకా వుండమనకపోయా? యేంపనిమీ
దొచ్చిందోపాపం!

రాజ : లేకపోతే యేంటా? వెళ్ళవచ్చునా? దాంతోనువ్వు
మాటి మాటికీ మాట్లాడమంటే ఆ వెళ్ళవ అబద్ధాలుగాడు
నీకూదానికి లంకెక్కె వెళ్ళవచ్చిచారం చేస్తుంటే!

శ్రీని : వాడెవరో గడ్డితినవాడు యేరోఅన్నాడని మనం
వెనకకుగు వేస్తామా? వెనకయిలాంటి వెళ్ళవలే సరేజినీ
నాయుడు మొదలైతవారిమీద అభాంజాలు వేశారు.
యిప్పుడు మనరాకీమాన్ని యెక్కువనే సత్తా లేక
యిట్లా యేషస్తున్నాడు. అంతే మామంకిలే యింకా
యింతలా యెందుకూ? హాయిగా నీయింటో నువ్వు
నాయుంటోనేనూ పనికొనవచ్చుగా?

రాజ : లేకపోతే యేంటా వెళ్ళవచ్చునా?

శ్రీని : ఆరోహరా జీవకర్రా.

రాజ : అయ్యే!

శ్రీని : యెందుకెగ్గి పట్లెత్తున్నాంగా. యికపద. ముందు
అక్కడికిపోదాం.

ఆ రో రం గం

రం గ య్య యి ల్లు

వసారాలోని పేబిల్ మీద వకలైటువుంటుంది. కుర్చీలో రంగయ్య, భూషయ్యలు. అబద్ధాలు అరుగుమీద. టైట కోపేసూ, మరియుమ్మా నుంచుని వుంటారు.

మరి : (కొడుకుతో) యేరా, దొంగలంజకొడకా, నిజం శెప్పరా నా పరువు తియ్యమాకరా...

కో : నేనేమీ యెరగనే. నీతోడే.

మరి : తిండుండా లేపోయినా, మనం పరువుగా బతికాంరా. నా పరువు తియ్యమాకరా. దొరగోరిశేత వొక్క మాటన్నా పడ్డానాగాదురా.

కో : యేవొట్టు బడితే ఆ వొట్టమ్మా.

మరి : ఆరి ముండలంజకొడకా, నిజం శెప్పరా. నువ్వు యే మాత్తరమో దొంగపని శెయిందే దొరగోరు వూరికినే అనరా.

కో : నన్ను నిలుపునా కొయ్యండి. సంపండి... అదేమాట...

అబ : ఆరి వుండరా దొంగలంజకొడకా!

మరి : యిదుగోనియ్యోయ్, మాటలు కొంచెం జాగ్రత్తగా రానియ్యి. నీకేం సంబంధమయ్యా నువ్వు నోరు పాకేసు కొంటావా? మా దొరగోరిడబ్బు పోయింది, నేను నా కొడుకుని అడుగుతుండా! మధ్యలో నీదేందియ్యా?

అబ : ఆశి...

మరి : ఆశీ గీశీ అనమాక...

అబ : అంటే?

మరి : అంటేనా? పీసు చేగుద్ది!

కో : నువ్వెపురివయ్యా మాట్టాటానికో?

అబ : చూశారా, రంగయ్యగారూ, నేనేమన్నానో వాళ్ళేమంటన్నారో?

రం : నీకెందుకురా పెత్తనం? నువ్వుమకోరాదూ?

మరి : హూ... కలకాలం బతకండి దొరా, కరకట్టుమాట మాట్టాడారూ!.... యే...రా.... బాబూ.... నీకాల్లకి మొక్కుతా.
(కాళ్ళుపట్టుకొంటుంది. లేస్తూ) నిజం శెప్పరా.... మన దొరగోరేరా. నిన్నేమి శెయ్యరా. నీ చేణానికినా పేణం అడ్డంయేస్తారా.. బాబ్బబు.. (గెడ్డంపట్టుకొనిబతిమాలుతూ) బాబ్బబు....

కో : యే... (అంటూ చేతుల్లో ముఖంపెట్టుకొని యేడుస్తాను)

మరి : నాబిడ్డే... (అతణ్ణి నిమిరుతూ) యేడనమాకయ్యా (అనితానుగూడా బోదుమని, తిప్పుకొని) యేందొరగోరు, ఆడుయెరగ నంటన్నాడే...

రం : యెరగననక యేమంటాడే? దొంగతాను దొంగనని వొప్పుకొంటాడా?

మరి : యెంతమాట అన్నాకుదొరా! మీయగ్గిరమేముయిన్నాళ్ల బట్టి తిరుగుతుండొంగందా, యెన్నడన్నా యిట్టాంటిపని యెరుగుదుమా?

రం : యెన్నమా లేకపోతే యిప్పుడొచ్చిందిగా. చాలమా?

మరి : యాండుండిదొరా అట్టా మాట్టా పతాకా? మాయింటా
నంటా యిగ్నెయూరు తరాలుదాకా మే... మెరగమండి...

రం : అయితే నేను అబద్ధమాడుతున్నా నన్నమాట?

మరి : ఆమాటతమున్నెట్టా అంటానుండి?

రం : మరి?

మరి : యాండుండిదొరా మరీకొత్తగా మాట్టా పతాకా?

రం : యిందులో కొత్తా లేదూ; పాతా లేదు.

మరి : తమురంటోరికి...

రం : వొశా, నావగ్గిరానున్న చెప్పిచ్చే? అమ్మమ్మమ్మ
నేనమామవగ్గిరా పొగిడేదీ? నీ ఇయ్యంకుణ్ణి—రంగన్ని
—దొంగతనం చేస్తానంటే, యీరానిపట్టుకోలా?

మరి : యామో యేంజరిగిందో యెరుగికి తెలుసు?

రం : అసలొచ్చుకొన్నారా లేదా?

మరి : ఆఁ.

రం : అంతేగదా? అయితేయింకేం? ఆండుసగారిఅల్లుడు తప్పువ
తింటాడా?

మరి : యిమగోదొరా. తములేమన్నా అనుకోండి. నేను
యేపెమాణం చెయ్యమంటే అదిలేత్తా, నాకొడుకు
మాత్తరం ఆపనిశెయ్యడు.

రం : వోళి వూరుకోవే లంజముండా. కొడుకు దొంగతనంచేసే
యింకాస్సిస్టలేక నెనకేసుకొస్తా?

అబ : పైగా ఆమాటలు జూడండి, వొళ్లు పొగలెక్కి!

మరి : (వోక్రంకో) నువ్వెవడినయ్యా కుక్క-మొరిగిన్నట్టు.
మొరిగినావా?

అబ : ఆఁ. లంజమండ. నీయ...

మరి : మెమ్మ సదాగుమ్మలంబ! యెవరియ్యలంబా?

అబ : నీ నెత్తుకు కళ్లుజూస్తూ గుడిసేటి రంకుముండా. నీయ...

కో : నీ కలపెరు పూడితినయ్యా మరీమరీ వాగితే...

మరి : జరి నువ్వుకుకోరా అబద్ధానా.

మరి : దొరగోరికంటే, దొరగోరి నాకిటికాదుండే కుక్కకి
గోసమెక్కుచన్నట్టు, రంగియ్యగోరికంటే నువ్వేరాజుకి
మల్లే మాట్లాడ తండావేచుహా?

అబ : చూశాకండి ఆ మాటలూ?

మరి : అస్థిమీద గెడ్డవేస్తే అనంతా మన మొఖాన పడతది.
ఆ అలికీవాళ్ళని కదిలించటమొదలు, ఆమాటలు పడట
మొదలు?

మరి : యాండుండీ దొరా అడ్డమెసమాటలూ అంటారూ?
యెంత కూలి సీసుకొనే వాళ్లమైనా, మేమూ పనువుగానే
బతికాముండీ. శెడిదోయి బతకలా.

మరి : యేందే ఆ వాగుమా? నిన్నెవరు రమ్మన్నాదిక్కడికి?

మరి : నా కొడుకుండాడు. నచ్చా. నన్నొకరు రమ్మనేదేంటి?

మరి : ఓసి మాదర్చేదుముండా మాటలు ఖాళీగారానియ్యవే.
నడువిక్కణ్ణించిముందు. హుం. పద.

మరి : నా కొడుకుని యిడిశిపెట్టు. పోతా.

రం : నా మనీషర్ని యివ్వు. విడిచిపెడతా...పో...నడవ...
హు...పద... (అరుస్తాడు)

మరి : (నృదే)కంకో యేడుస్తూ) యీ ముండలంజకొడుకు నా
కడపునబుట్టి నా పరువుదీశాడు.....సాననియ్యి.....
యిట్టాంటి లంజకొడుకులు బతికితేయే, సస్తేయే?...
నేపోతన్నా...నీశాత యిన్నిమాటలుబడి నేనువుంటానా
నీ ప్తలంలో...చీ... (వెళ్లిపోతుంది.)

శ్రీనివాసరావు, కరుణ మరోవేపునుంచి వస్తారు. భక్తులు చూడగానే
కరుణ వచ్చేవచ్చే యేడ్పుని ఆపుకోటానికి నోట్లో
చీకకొంగు కుక్కుకొంటుంది.

శ్రీని : (బయటనుంచి) రంగయ్యగారూ, యేమిటండీ యిదీ?

రం : (పలకడు)

శ్రీని : యేమిటి? మిమ్మల్నేనండీ పిలచేదీ?

రం : నన్నా? యెందుకూ?

శ్రీని : యేమిటివంకా అని అడుగుతున్నా?

రం : అడగటానికి నాపై గవర్నరువా నువ్వు?

శ్రీని : నీబోటిమనిషిని!

రం : యేమింది? యేమీలేదు. పప్పుకొట్టేశాడు. నిలవేసాం.
పోలీసులకి కబురంపాం. అంతే. సరా?

శ్రీని : పప్పు కొట్టేస్తుంటే మీరుచూశారా?

రం : ఆ.

శ్రీని : నిజంగా?

రం : నిజంగా! నాకళ్లతో! నారొండుకళ్లతో!! సరా?

శ్రీని : యెందుకండీ ఆమాటలు?

రం : యేం, నమ్మకం కుదర్లేదా?

శ్రీని : లేదు.

రం : యెందుకనీ?

శ్రీని : తమ పాతచరిత్రచేత.

రం : యేమిటిదీ?

శ్రీని : యేమిటా? మీకు తెలవదూ? వెంకన్నగారి శోభనాది
మీకుబాకీవున్న నోటుతాలూకు నాలుగొంతులుతెచ్చి,
మీమీద నమ్మకంతో శెల్లురాయమని యిచ్చిపోతే,
మీకు ఆడబ్బు పెళ్లొవ్వేసుకొని, తర్వాత నేనెరగనని
ప్రమాణంజెయ్యాలా? ఆ దిగుక్తో ఆశోభనాది మంచం
బట్టి మీకుబడి యేడుస్తా చచ్చిపోలా?

రం : యికచాలుగాని కట్టిపెట్టు.

శ్రీని : మీకుయెంతమంది కూలీలకి యేదోనంకబెట్టి గింజలెగ
గొట్టిలేదో కాస్త గుంజమీద చెయ్యివేసుకొనిచెప్పండి.
మీకు నాముపద్ధతిమీద గింజలుయిచ్చియెన్నికుటుంబాల
రక్తం పిండటంలేదో చెప్పండి...

రం : యేంటిదంతా? (అరుస్తాడు)

శ్రీని : రా . నీ వ్రాతూపులకి జెదిలే మసమినిగామనేను ఆను.
రంగడికి రెండేళ్ళవాడు యివ్వాలిచిగింజలు యివాళగా
లుచ్చావా? ఆయింటో యివాళ యెంతయమసరకంగా
వుండో, పంచభక్షి పరమాన్నాలుటేనే నీకెట్లాతెలుస్తుంది?
యింతకర్కశకుడైన నువ్వు నిజంబలుకుతానంటే నేను
నమ్ముతానా?

రం : అయితే నన్ను కొట్టటానికొచ్చావా?

శ్రీని : లేదు. కమ్యూనిష్టుపార్టీకి ఆపుద్దేశం లేనేలేదు. అయితే
మామిదకాజ్వల్యం వుండొగిస్తేమాత్రం మేముచేతులు
ముడుచుకొని కూచోం. తెలిసిందా?

రం : వాని నున్నెందుకొచ్చినట్టు?

శ్రీని : అందుకా? మేముప్రజాసేవకులం. ప్రజలకి అన్యాయం
జరుగుతుంటే మేంనగాడలేము. ప్రజలకన్నాలు తొలగించ
టానికి మేము పనిచేస్తున్నాం. అందుకనిచెచ్చాను.

రం : అయితే లుక్కడేమీ కన్నాలులేవే?

శ్రీని : లేకేం? కొరేసు సంగతేంటి?

రం : వాన్ని నేనేమీ కొట్టలేదే నాపక్కకొట్టేసినా?

శ్రీని : కాంమారాండని కొట్టకుండా నూరుకొన్నావు. యోడెసిమి
రేపుకిండు నువ్వు కూలీల్ని చీటికీమాటికీ యెట్లాకొట్ట
వాడివో జ్ఞప్తికితెచ్చుకో...అసలు కొట్టకుమందుకు!
అన్ని యెబ్బలులులిట్టాకో! మాసంగలవాడు దెబ్బకి
భాధపడకూ; మాటకి బాధపడతాడు! తెలిసిందా?

అబ్బ : కోరిమగడా!

శ్రీని : (అవివిని) అక్కడకూచున్నాడే అబద్ధాలు—అతడికిప్పుడు లోకమంటే యేంట్లోలకుండా వుంది. మీదగ్గర నాలుగుడుబ్బలు యేరుకొంటూ మొగ్గాణ్ణనుకొంటున్నాడు. వస్తుధా తాను కూలివాడై పప్పటికీ కులంకొప్ప అని మురిసిపోతున్నాడు. కూలీసంఘాలమీదా, రైతు సంఘాలమీద, పార్టీమీదా అభాండాలు వేస్తున్నాడు. తనస్థితేమిటో, తానేమిటో యింకా గ్రహించలేదు. తోటివాడు తొడకొసుకుంటే తాను మెడకొసు కుంటున్నాడు. ధనికులైనమీరు యేమాటఅంటేతానూ అదేమాట అంటున్నాడు. రాజుగారి కోడలు మేడక్కితే పంతానికి కుమ్మరాయన కోడలు గుడిసెక్కినట్లు, మీకోపాటు తానూ విర్రవీరుతున్నాడు. అయితే మీమోసం తెలుసుకొంటే చొకనాటికైనా అతను పశ్చాత్తాప పడకపోడు.

రం : యేంట్లో ఆమోసమా?

శ్రీని : యింకేంచెప్పాలి? చెప్పిందిచాలు. నువ్వుచేసే మోస మంతా చెప్పాలంటే సంవత్సరాలు పడుతుంది! యీ అబద్ధాలు అమ్మమ్మ నీర్గర యెనిమిదినందలరూపాయలు యెవరికీ తెలీకుండా దాచుకొంటే నువ్వు ఆమెచావగానే మింగివూరుకోలా?

రం : యెవరికి తెలీనీసంగతి నీకెట్లా తెలీసిందీ.

యేడో రంగం

మాలపల్లెలో వొక ఖాళీ ప్రదేశం

కూలీల మీటింగు జరుగుతుంది. అక్కడ కోటేశూ, కరుణా, అబద్ధాలూ, గురవడూ, మరియుమ్మ, యింకా చాలామంది కూలీలువుంటారు.

శ్రీని : (చాలా ప్రదేశపూరితంగా) బాగా ఆహ్లాదించండి యిదే రకంగో మనం బాధలుపడటమూ, లేక బాధలు పడే వాళ్ళందరమూ — బీదాళ్ళందరమూ — యేమలానికి, యేమతానికి చెందినా — అందరమూ వొక కట్టుగానిలిచి మనహక్కులు సాధించుకోవటమూ? యేది? చెప్పండి. భయం వదిలేసెయ్యండి. యెంతో కాలంమట్టి — మన తాత ముత్తాతల కాలంమట్టి — భయపడతూ వచ్చాం! అయితే మనం భయపడినందువల్ల, మనం యీరంగయ్య వంటి భూస్వాముల బూతులూ దెబ్బలూతిని భయపడి పూకుకున్నందువల్ల, మనబాధలు, మన నీడరికం పోయి నయ్యూ? చెప్పండి? లేదు. పోలేదు. యెందువల్ల? మనలో ఏకమత్యం లేనందువల్ల! మనలో కట్టుబాటు లేనందువల్ల? యీరంగయ్యలాంటి భూస్వాములు యేం చేస్తారో సనిభయ పడినందువల్ల! అవును. భూస్వాములు దే పనన్నా చేస్తారు. యెన్ని అబద్ధాలైనా ఆడతారు. యెన్నికలకి ముందు మూడేళ్ళూ యీ భూస్వాములు యెన్ని రాక్షసకృత్యాలు చేయించారో, యెంతమంది రైతు కూలీబిడ్డల్ని తుపాకీ గుళ్ళకి బలిచేయించారో, మీరు యెరగండిగాదు.

శ్రీని :

కరు :

కో :

రం :

{

ఆ—!!!

అబ : యిక నా కేంభయంలేదు. నీయిష్టమొచ్చినట్లు చేసికో. నేను దొంగతనంచేస్తే పట్టాకోసం చేశాను. నువ్వు మమ్మమ్మడబ్బు దొంగతనంచేస్తే నీకతిసటానికి యెంకో నుండా చేశావు. నేనుదొండా తే నువ్వు పరమదొంగవి. నేను లుచ్చానైతే, నువ్వు పరమలుచ్చావి. పద. యేజ్జీ నిన్నుగాదని నీకుశిక్షవెయ్యకుండా రాకుయెట్టా శిక్ష వేస్తానో చూద్దాంపద. యేం, పూట్టాడవేంటి? నిన్ను మింగబోటంటేనులే.

శ్రీని : తేలుబట్టించ దొంగని గోరూర్నాచివన్నా?

రం : (సిచ్చెక్కినట్లయ్యి) ప్రంహండ్రి. మీఅంటు దేల్చుతానుండండ్రి.

అబ : నువ్వుగాదుగందా నీతాతలు పదివేల మండ్రియినా మాఅంటుదేల్చలేదు.

శ్రీని : మాపట్లవ్యాయం, భర్తంచున్నాయ్. మాకుభయంలేదు.

కో : యేందియ్యా నువ్వుజేసేది పిడకలూ?

శ్రీని : పదండ్రి. వెళ్దాంపదండ్రి.

రం : పొండ్రి. మీతాడుతెంచుతాపదండ్రి. హూ. పూటకూటికి గతిలేదు పరవల్లా?

అబ : విత్త సత్తవలేదు పాసచాలకిమందా? యేంటయ్యానువ్వు చేసేది గోంగోరా? (అందరూవెళ్తారు.)

యేడో రంగం

మాలపల్లెలో వొక ఖాళీ ప్రదేశం

కూలీల మీటింగు జరుగుతూంది. అక్కడ కోశేషా, పుణా, అబద్దాలూ, గురవడూ, మరియుమ్మ, యింకా చాలామంది కూలీలు వుంటారు.

శ్రీని : (చాలా ప్రదేశపూరితంగా) బాగా ఆలోచించండి యిదే రకంగో మనం బాధలుపడటమూ, లేక బాధలు పడే వాళ్ళందరమూ — బీదాళ్ళందరమూ — రో కులానికి, యేమతానికి చెందినా — అందరమూ వొక కట్టుగానిలిచి మనహక్కులు సాధించుకోవటమా? యేది? చెప్పండి. భయం వదిలేసెయ్యండి. యెంతో కాలంమట్టి — మన తాత ముత్తాతల కాలంమట్టి — భయపడుతూనచ్చాం! అయితే మనం భయపడినందువల్ల, మనం యీరంగయ్య వంటి భూస్వాముల బూతులూ దెబ్బలుతీసి భయపడి పూచుకున్నందువల్ల, మనబాధలు, మనబీదరికం పోయినాయా? చెప్పండి? లేదు. పోలేదు. యెందువల్ల? మనలో ఐకమత్యం లేనందువల్ల! మనలో కట్టుబాటు లేనందువల్ల? యీరంగయ్యలాంటి భూస్వాములు యేం చేస్తారో సనిభయపడినందువల్ల! అవును. భూస్వాములు రోపనన్న చేస్తారు. యెన్ని అబద్ధాలైనా ఆడతారు. యెన్ని కలం ముందు మూడేళ్ళూ యీ భూస్వాములు యెన్ని రాక్షసకృత్యాలు చేయించారో, యెంతమంది రైతు కూలీబిడ్డల్ని తుపాకీ గుళ్ళకి బలిచేయించారో, మీరు యెరగండిగాదు

అయితే అంతమాత్రాన ప్రజలపుద్యమం నెనకబడిందా? లేదు. యెందువల్ల? మనపట్లన్యాయం, ధర్మంవున్నాయి. అందుకని మన పున్యమం చావలేదు; చావులేదుదానికి. అందువల్ల మనంభయపడాల్సిన అవుసరం యేమీలేదు. యింకా భయపడితే తాము యెన్నో గొంతులుకొని సంపాదించిన ఆస్తులు పోతాయని భూస్వాములూ, జమీందార్లూ, కొటీశ్వర్లూ భయపడాలి. మనకు దేనికి భయం? మనం యెవరిసొమ్ము దొగతనంచేయబోయిందా? లేదు. మనకష్టానికి తగ్గకూలి యిచ్చమంటున్నాం. అంతే. అయితే సొమ్ములు రైతులు యీ భూస్వాములుచేసే ప్రచారానికి మోసపోతున్నారు. నారికిమనం శాంతంగా అన్ని విచరంగాచెప్పాలి. అంతేగాని. రైతులు యేకన్నా తొందరపడితే మనమూ తొందరపడరాదు. రైతు లెప్పటికైనా యీ ధనికులమోసం గ్రహించుతాడు. అంతవరకూ మనం వోపికపట్టాలి. భూస్వాములు అనేక విధాల రెచ్చగొడతారు. మనం రెచ్చిపోగొడదు. శాంతంగా వ్రండాల్సి. మనకోర్కెలు చాలా చిన్ని కోర్కెలు. వొకమానెడు గింజలు కూలీ మనంయెక్కువ యిమ్మనిఅడుగుతున్నాం. నాముపద్ధతి పోవాలంటున్నాం. పాల్కురికొండెంజేతంపెంచి శెలవులుయివ్వాలంటున్నాం. పనిలో స్త్రీ పురుషభేదం పెద్దగా చూడవద్దంటున్నాం. బూతులూ, దెబ్బలూ మానెయ్యాలని అడుగుతున్నాం. యివే మనకోర్కెలు. అయితేమనం పనిమాత్రం

ఖచ్చితంగా—అన్నప్రకారం—చెయ్యాలి. పనిలోమాత్రం
లోపంరాగూడదు. యింకొకటి. దేశాన్ని మింగుతున్న
అమెరికా దేశదేశాలకీ కొట్లకొద్దీడబ్బు పంపిచ్చి, మనలో
మతపిచ్చా, మూఢత్వం తెచ్చి పెడుతున్నది. యీమత
స్రీచారకులు యీమధ్య మనపైన :ందలకు పూను
కొన్నారు. అవినమ్మమాకండి. మోసపోకండి. అతేగాదు.
మీకులపెద్దగ్లో యెక్కువమంది యీభూస్వాములచుట్టూ
తిరుగుతూ, యెన్నో బెదిరింపులు పెడతారు. వాటికి
బెదరవద్దు. వొకకట్టగానిలవండి. హక్కులు సాధించండి.
మనంయిదివరకి రాజీస్రయ త్నాలుజేశాం. భూస్వాములు
అవన్నీ భగ్నంచేశారు. అంశువల్లమనం నిలబడాల్సి
వచ్చింది. యిదేసమ్మెపిలుపు. అందుకోండి. రేపటినుంచీ
సమ్మెగట్టి, ప్రశాంతంగానిలబడి, యెన్నబాధలకైనా
నోర్చుకొని, హక్కులు సాధించండి!!!

గుర : (మెల్లగా) దొరా, దొరా, పోలీసులు!

శ్రీని : రానియ్యి మ రేంఫర్వాలేదు.

(పోలీసులు పోలీసులని సభికుల్లో కలవరం.)

శ్రీని : కూచోండి, భయపడమాకండి. (అంతానిశ్శబ్దం.)

వొక సబ్ యిన్ స్పెక్టరు, రంగయ్య, యిద్దరు ముగ్గురు పోలీసులు వస్తారు

అబ : కూచోండి కూచోండి. లేవొద్దు.

శ్రీని : యేమిటండీ?

సబ్ : నిన్నూ...యింకాయెవర్నండీ? (అని రంగయ్య వైపు తిరుగుతాడు)

రం : అదుగో వాడూ, వాడిపేరు అబద్ధాలు. యిదుగో వీడు వీడిపేరు కోటేశు! యింకా యింకొక కుంటాడుండాలి. వాడులేడిక్కడ.

సబ్ : మీ నలుగుర్నీ అరెస్టు చేస్తున్నాం.

శ్రీని : యెందుకు?

సబ్ : బరిసెల్తో గొర్రుతో మీనలుగురూ నిన్న రాత్రి రంగయ్య గారింటిమీదపడి ఆయన్ని హత్య చేయటానికి ప్రయత్నం చేశారందుకు!

శ్రీని : పచ్చి అబద్ధం

అబ : పచ్చిమోసం!

సబ్ : షటప్. మెడతిరుగుతుంది.

శ్రీని : మేమెలా మాటాడుతున్నాం, మీరెలా మాటాడుతున్నారు?

సబ్ : షటప్!

శ్రీని : యేమిటా చార్జ్స్?

సబ్ : షటప్!! యిడియట్ ... బుద్ధితేమరూ లంజా కా!?

కుమని నేనో నువ్వో ప్రజలే నిర్ణయిస్తారు.

(అంటూ అతనిమీదకి పోబోతుంటే,

తాడు) వెధవలంజాకొడకా...

శ్రీని : నువ్వాగు...

సబ్ : షూట్ చేస్తారా నాకొడకల్లారా మిమ్మల్నందర్నీ
మీ తాతలి జెప్పకోవాలిపోయి!

శ్రీని : నీకులొంగుతున్నా మనుకోమాక. కాలానికి లొంగుతున్నా
గతంలో మీరు యెంతమందిని షూట్ చేసినా యేమీ
ఫలితం లేకపోయింది!

సబ్ : అరేనా... (రంగయ్య ఆపుతాడు)

శ్రీని : వూఁ. సోదరీసోదరలారా. వస్తాం. మరచిపోకండి. రేపటి
నుండి సమ్మెగట్టండి. హక్కులు సాధించుకోండి.
రాజగోపాల్ రావు గబగబా వస్తాడు.

రాజ : (వెనగ్గావచ్చి) ఆరే, నీచ్చి కొడుకు చచ్చిపోయాడురా.

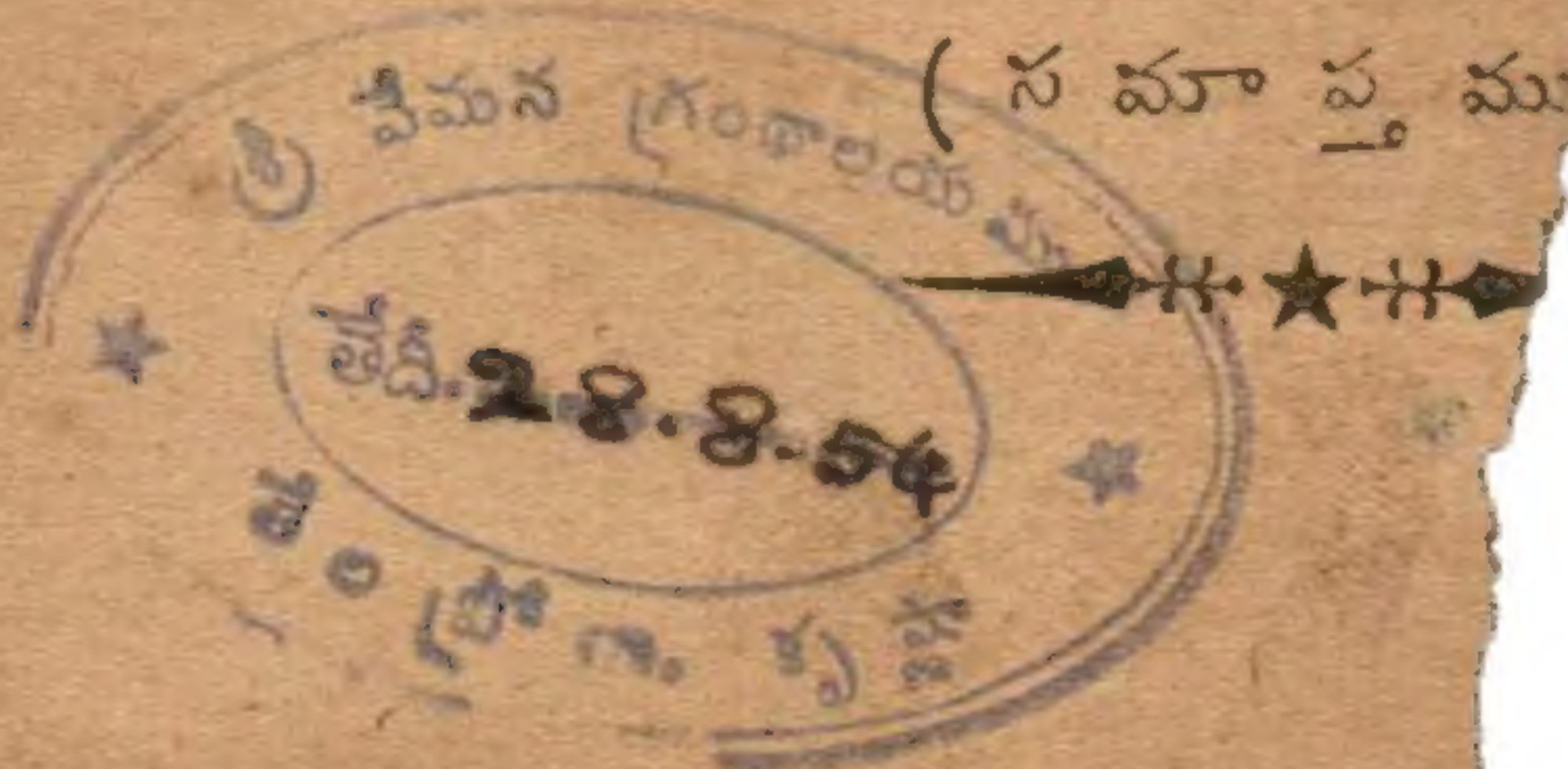
శ్రీని : యేం చేద్దాం అందుకని?

రం : ఆఁ. వాడడుగోనండి యింకొకడూ!

సబ్ : పదండ్రా (ప్రజలవంకతిరిగి) యేంట్రామీరంతా యిట్టా
వచ్చారూ? మీరు మీటింగా లంజాకొడకల్లారా!
పదండి. పదండి—...

శ్రీని మొ॥ వారిని తోసుకొంటూ పోలీసులు వెళ్తారు.

స్వతంత్ర భారత్ కి జై, భారత కమ్యూనిస్టు
కూలీ సంఘాలకీ జై, రైతుసంఘాలకీ జై, కూలీ
జెయ్యాలి! మొ॥లగు నినాదాలు దిక్కులు పిక
మిగిలిన సభికులు.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA127B101
పుస్తకం పేరు	పన్నె ఏలుపు
తారీఖు	30/10/24
ముందు లిట్ట	NO
వెనుక లిట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	57
విద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	NO
పేజీలు విడదీసినది	NO
స్కాన్ చేసినది	NO
పరీక్ష చేసినది	HASEEMA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good